

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКИХ УСТАНОВОК НА ВИБІР ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА

УДК 159.947.2

Каращенко Ольга Олександрівна,

Здобувачка вищої освіти факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук, спеціальності 053 «Психологія»

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

координаторка мобільних бригад у напрямку «Шелтер» благодійного фонду
«Право на захист» у Вінницькій області

Шпортун Оксана Миколаївна

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Актуальність дослідження. Сім'я відіграє ключову роль у формуванні демографічного потенціалу та морального стану суспільства. Вона визначає рівень виховання наступних поколінь, що впливає на розвиток і процвітання держави. Повноцінне функціонування сім'ї є необхідною умовою для вирішення економічних і соціальних проблем, розвитку культури та духовності, а також адекватної соціалізації молоді.

В сучасних умовах нестабільності, зокрема через кризовий стан суспільства та військові конфлікти, підготовка молоді до сімейного життя стає особливо актуальною. Невизначеність майбутнього та соціально-психологічні розбіжності між поколіннями уявлень про сім'ю ускладнюють цей процес. Дослідження показують, що психологічна невідповідність молоді до сімейного життя, низький рівень духовності, відсутність навичок вирішення міжособистісних конфліктів і слабка емоційна зрілість спричиняють труднощі у створенні та підтримці гармонійних сімейних стосунків. Варто зазначити, що психологічні закономірності вибору подружнього партнера, здебільшого базуються на моделі батьківської родини та здійснюються на підставі дитячо-

батьківського досвіду взаємодії, обумовлюються впливом батьківських настанов які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на вибір шлюбного партнера залежно від їхнього характеру та інтенсивності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу психологічної літератури та здійсненого дослідження виявлено, що проблема вибору шлюбного партнера є однією з ключових у сфері сімейної психології. Вибір партнера для шлюбу пов'язаний із багатьма факторами, включаючи емоційний досвід, ціннісні орієнтири та вплив батьківських установок. Проте, незважаючи на значний обсяг теоретичних досліджень, існує брак емпіричних даних, які б дозволяли комплексно оцінити взаємозв'язок між батьківськими установками і готовністю молоді до сімейного життя. Особливу увагу привертає необхідність дослідження специфічних установок, закладених у ранньому дитинстві, та їх тривалого впливу на формування стосунків у дорослому віці.

Для проведення дослідження нами були використані такі емпіричні методи як бесіда, спостереження, опитувальник «Рольові очікування і домагання у шлюбі» О. Волкової, Г. Трапезникової - для діагностики уявлень респондентів про сімейні цінності, рольові очікування і домагання, «Шкала сімейного оточення» (Р. Мус, адаптація С. В. Купріянова) – для дослідження соціального клімату в сім'ї, з якої особа походить, та визначення сформованих настанов; «Поведінка батьків і ставлення опитуваних до них» (Е.Шафер) – для з'ясування настанов, зумовлених особистими взаєминами з батьками; «Методика діагностики міжособистісних стосунків» (Т. Лірі) – для діагностики особистісних рис подружніх партнерів.

Здійснюючи теоретичний аналіз поняття настанов, ми дійшли висновків, що, по-перше, настанови вимірюються на підставі вербальних самозвітів опитуваних, які здатні відобразити власне відчуття схильності або не схильності до об'єкта. По-друге – вони є неусвідомлюваними, тому потребують використання неусвідомлюваних методів дослідження – проєктивних. Також у структурі настанов вирізняють когнітивний, афективний та поведінковий компоненти. Дібрані методики спрямовано на діагностування настанов,

поведінки та методів виховання, на аналіз стосунків і соціального клімату в батьківських сім'ях, в когнітивній й афективній сферах.

Висновки. У результаті проведеного дослідження, встановлено, що батьківські установки суттєво впливають на вибір шлюбного партнера і якість подальших стосунків у сім'ї. Наприклад, жінки, які виховувалися у сім'ях із гармонійною емоційною атмосферою, виявляють більшу здатність до емпатії, довіри та поваги у своїх стосунках. Натомість у сім'ях із авторитарним або конфліктним кліматом у дітей часто формуються страхи щодо створення власної родини, недовіра до потенційних партнерів і невміння будувати конструктивні комунікації. Також було відзначено, що рольові моделі, які демонструють батьки, прямо впливають на уявлення дітей про ідеального партнера та їхні очікування від шлюбу. Емпіричне дослідження виявило повтор у взаємовідносинах між сім'ями, з яких походять опитувані, та сім'ями, які вони здобули. Якщо в батьківських сім'ях жінок і чоловіків була дистанція з батьками, то в актуальній сім'ї є дистанція з партнером. І жінки, й чоловіки в соціограмах малюють свого партнера на місці або матері, або батька. Проте в жінок партнер частіше на місці батька, а в чоловіків партнерка частіше на місці матері. Варто зауважити, що показник емоційного контакту в актуальних сім'ях набагато перевищує цей показник у батьківських – спостерігаємо позитивну динаміку.

Доведено наявність тісного зв'язку між батьківськими настановами та особливостями вибору подружнього партнера як у чоловіків, так і в жінок; між особливостями взаємодії у батьківській сім'ї з міцністю та тривалістю взаємин, задоволеністю шлюбним партнером. У жінок на тривалість шлюбу впливає стратегія взаємодоповнення при виборі шлюбного партнера. Задоволеність шлюбом пов'язана зі здоровою психологічною атмосферою батьківської сім'ї. Міцність стосунків має зв'язки зі стратегією повтору теплих стосунків із батьком і вибором у партнери чоловіка, з яким будуть можливі такі стосунки. Тривалими є стосунки чоловіків, де в їхніх батьківських сім'ях дозволялось відкрито виражати свої почуття, зокрема гнів і агресію, які обирають таких самих агресивних та імпульсивних жінок. Щоб бути задоволеними в парі, чоловікам

бажано походити із сім'ї, де є орієнтація на досягнення, та вважати свої стосунки міцними. Для міцності взаємовідносин необхідна нормальна психологічна атмосфера самореалізації в батьківській сім'ї та вибір такої самої партнерки: активної, впевненої, довірливої.

Одним із важливих висновків є те, що жінки, які росли в сім'ях із позитивними рольовими моделями, виявляють тенденцію до вибору партнерів, які поділяють подібні моральні, ціннісні та життєві орієнтири. Негативні батьківські установки, такі як критичність, емоційна холодність або надмірна опіка, часто проєктуються на майбутні стосунки. Це може призводити до виникнення складнощів у встановленні довіри, емоційної близькості та стабільності у стосунках.

Таким чином, батьківські установки мають як позитивний, так і негативний вплив залежно від їхнього характеру та інтенсивності.

Нами розроблені та апробовані програми гармонізації подружніх стосунків шляхом проведення психологічних тренінгів, спрямованих на розвиток усвідомлення молоддю впливу батьківських установок на їх вибір шлюбного партнера. Такі методики включають вправи для аналізу власних установок, розвитку навичок емпатії, покращення комунікації та формування здорових моделей поведінки у майбутніх сімейних стосунках.

Результати апробації розроблених програм засвідчили її ефективність: учасники зазначали про покращення розуміння себе та своїх очікувань від партнера, а також підвищення готовності до створення гармонійної родини.

Список використаної літератури

1. Левицька І.М. Соціально-психологічні виміри формування образу шлюбного партнера в юнацькому віці. Психологічний часопис. 2019. Т. 15, № 1. С. 78-86.
2. Психологія сім'ї / Поліщук В.М., Ільїна Н.М, Поліщук С.А. та ін.; заг. ред. В.М. Поліщука. – Суми: Університетська книга, 2017. – 239 с.

3. Фільц О. О. Основи групового аналізу (Спеціальний видрук) / О.О. Фільц.
– Львів: Львівський державний медичний університет, 2015. – 24 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТРЕНІНГІВ АСЕРТИВНОСТІ У ВІДНОВЛЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

УДК 159.9.015.316.613

Кисилейчук Тетяна Іллівна

Здобувачка вищої освіти факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук, спеціальності 053 «Психологія»

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Яцюк Марія Валеріївна

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Актуальність дослідження. Сучасний світ, у якому переважають високі темпи життя, інтенсивна зайнятість і зростаючий обсяг інформації, створює безпрецедентні виклики для психічного здоров'я. Щоденний стрес, конкуренція на роботі, складні міжособистісні стосунки та баланс між особистим і професійним життям стають основними факторами, які негативно впливають на психологічне благополуччя людини. У цьому контексті поняття психологічного благополуччя виходить за межі простої відсутності психічних розладів і включає здатність людини підтримувати емоційну стабільність, продуктивну соціальну активність і задоволеність життям.

Однією з ключових умов підтримання психологічного благополуччя є здатність людини будувати здорові міжособистісні стосунки, зберігати емоційну рівновагу та ефективно вирішувати конфлікти. У цьому аспекті важливу роль відіграє розвиток асертивності — здатності відкрито і впевнено висловлювати свої почуття, думки та потреби, не порушуючи прав і гідності інших людей. Низький рівень асертивності часто призводить до виникнення проблем, таких як